

Onderwijsbeleid in de jeugdhulp

*Maak even tijd, om te kijken hoe het
is met je onderwijsbeleid*

Colofon

SAM, steunpunt Mens en Samenleving

Turnhoutsebaan 139A – 2140 Borgerhout

+32 488 77 88 99 – info@samvzw.be – www.samvzw.be

BTW/ Ondernemingsnummer BE 0674.697.752 – RPR Antwerpen

Publicatiedatum

28 februari 2026

Auteurs

Min Berghmans

Elodie Decorte

Met dank aan

Els Meert (Agentschap Opgroeien), de onderwijsambassadeurs uit de jeugdhulp (+ hun versterkers) en de coördinatoren lerende netwerken jeugdhulp-onderwijs

Met steun van

De Vlaamse Gemeenschap

INTRODUCTIE

Onderwijs is belangrijk. Het biedt kinderen en jongeren kansen om zich te ontwikkelen, hun talenten te ontdekken en hun plek in de samenleving te vinden. Ook voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp speelt onderwijs een cruciale rol, maar het vraagt soms extra inspanningen.

Deze bijdrage biedt organisaties in de jeugdhulp een leidraad om na te gaan hoe het is gesteld met hun onderwijsbeleid. Het is niet bedoeld als een beleidscheck, maar wel als een hulpmiddel om in te zetten in een leer- en groei-proces. De informatie die hier wordt samengebracht, is gebaseerd op bestaand materiaal dat binnen de jeugdhulpsector en daarbuiten werd ontwikkeld.¹

In een eerste stap wordt ingezoomd op de basisbeginselen, die het recht op onderwijs garanderen. Deze worden vervolgens aangevuld met inzichten uit praktijkonderzoek specifiek in de jeugdhulpcontext. Daarna volgt een overzicht van reflectievragen die organisaties helpen om het eigen (niet-)handelen in vraag te stellen, gekoppeld aan concrete acties. Niet om te oordelen, maar om te groeien en nieuwe inzichten op te doen. Tot slot is er een overzicht van aanvullende informatie en verdiepende bronnen.

¹ De informatie werd SAM, Steunpunt Mens en Samenleving aangereikt door Els Meert (Agentschap Opgroeien), de onderwijsambassadeurs uit de jeugdhulp (+ hun versterkers) en de coördinatoren lerende netwerken jeugdhulp-onderwijs.

STAP 1 - DE BASISBEGINSELEN

Grondrechten die het recht op onderwijs voor elk kind verankeren²

- Artikel 28 en 29 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
- Artikel 26 Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens
- Artikel 2 van het aanvullend protocol bij het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens
- Artikel 14 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie
- Artikel 13 en 14 Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten
- Artikel 24 Belgische Grondwet

Recht op onderwijs in de jeugdhulp

- Artikel 12/1 Decreet Rechtspositie Minderjarige³
 - Recht op erkend onderwijs voor kinderen en jongeren in residentiële voorzieningen, gemeenschapsinstellingen en het Vlaams Detentiecentrum
 - Recht op kwalitatief en erkend onderwijs aangepast aan behoeften en vaardigheden minderjarige
 - Bij voorkeur buiten de jeugdhulpvoorziening
 - Met ondersteunings- en informatieopdracht voor jeugdhulpvoorziening
- Plan jeugdhulp Vlaamse Regering 2025⁴
 - Plan opgebouwd rond 8 werven
 - Werf 8 gaat over sterkere samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs met onder meer specifieke focus op onderwijs in residentiële jeugdhulp

² Raadpleeg de volledige teksten: [De artikelen van het kinderrechtenverdrag](#); [De artikelen van de UVRM](#); [Aanvullend protocol bij het EVRM](#); [Handvest van de grondrechten van de EU](#); [Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten](#); [Belgische Grondwet](#)

³ Raadpleeg de volledige tekst: [Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht](#)

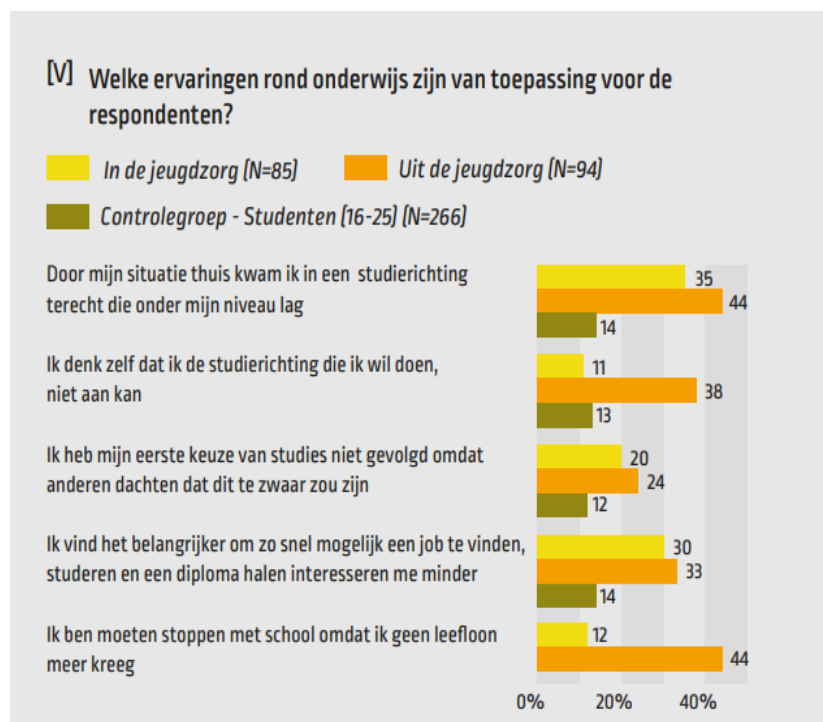
⁴ Raadpleeg de volledige tekst: [Naar de jeugdhulp van morgen](#)

STAP 2: ONDERZOEK

Uitgangspunt is dat alle kinderen en jongeren dezelfde rechten hebben, ongeacht hun situatie, maar soms is er extra aandacht nodig. Dankzij het onderzoek van Cachet en SOS Kinderdorpen ‘Gewone jongeren in ongewone situaties’⁵ weten we immers dat:

- heel wat jongeren in de jeugdhulp het **middelbaar zonder diploma** verlaten (48%), veel meer dan bij een controlegroep (9%);
- jongeren uit de jeugdhulp (44%) sneller dan de controlegroep (35%) worden doorverwezen naar een **studierichting onder hun niveau**;
- jongeren uit de jeugdhulp het **belangrijker vinden snel een job te hebben** dan een diploma te behalen;
- jongeren uit de jeugdhulp **vaker afhankelijk zijn van wat anderen van hen denken** in de keuze om al dan niet verder te studeren en vaak te horen krijgen dat studies voor hen te zwaar zijn.

Afbeelding uit rapport ‘Gewone jongeren in ongewone situaties’, pagina 8

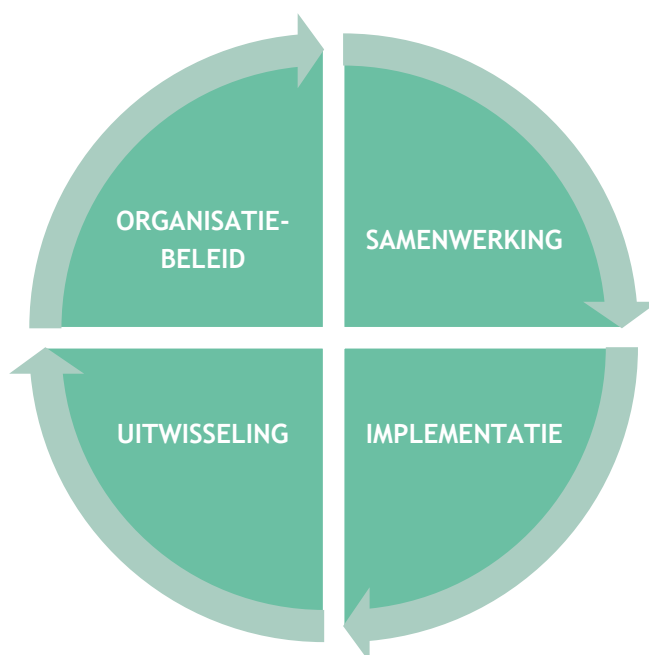
⁵ Lees het volledig rapport: [Gewone jongeren in een ongewone situatie; Jongeren uit de jeugdhulp](#).

STAP 3: VRAGEN EN ACTIES

Onderwijs is belangrijk. Een goede samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is bijgevolg ook belangrijk. In de praktijk blijkt dat die samenwerking vaak nog gaten vertoont. Om zicht te krijgen op waar de groeimogelijkheden liggen, is het stellen van de juiste vragen een belangrijke eerste stap. Door zichzelf in vraag te stellen en blinde vlekken te ontdekken, wordt ruimte gecreëerd voor verbetering. Soms kan dit al aan de hand van eenvoudige, concrete acties.

Er zijn vier niveaus om rekening mee te houden: aandacht voor onderwijs binnen de organisatie, aandacht voor samenwerking van de organisatie met het onderwijs, aandacht voor de implementatie van het leerrecht bij de begeleiders en aandacht voor momenten van uitwisseling zowel intern en extern. Hieronder worden de verschillende niveaus voorgesteld, telkens met een reeks vragen en acties.

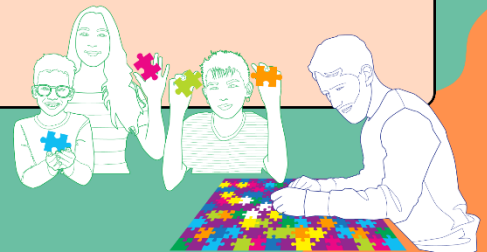
ONDERWIJSBELEID BINNEN DE ORGANISATIE

Reflectievragen

- Hoe krijgt onderwijs vandaag een plaats binnen onze begeleiding? Wat missen we nog?
- Wat is onze kernvisie op vlak van onderwijs en hoe weerspiegelt dit in de schoolse trajecten? Wat willen we bereiken met het schooltraject voor jongeren?
- Staat het onderwijstraject van elke jongere expliciet en concreet in het handelingsplan? Wat heeft deze jongere nodig om zich klaar te voelen om te leren? Zijn onze verwachtingen hoog genoeg én realistisch?
- Betrekken we jongeren actief bij vormgeven eigen schooltraject? Hoe maken we ruimte voor de stem van de jongere in zijn leertraject?
- Hoe brengen we individuele noden in kaart? Hoe betrekken en ondersteunen we ouders?
- Hoe worden jongeren gestimuleerd zodat ze meer eigenaarschap nemen over hun leerproces?
- Houden we rekening met de emotionele belasting en gedragsuitingen van jongeren in hun schooltraject?
- Welke basisvoorwaarden (rust, structuur, materiaal, emotionele veiligheid) zijn nog niet vervuld?
- Hoe evalueren we onze jongeren en hoe sturen we bij als het misloopt? Hoe begeleiden we jongeren bij obstakels (faalangst, gedragsproblemen, langdurige uitval...)
- Welke vormen van differentiatie integreren we (of kunnen we doen)? (deeltijds onderwijs, leren op afstand, beroepsgerichte taken,...). Zetten we in op alternatieve leertrajecten? Hoe krijgen jongeren toegang tot leerbehoeften en passende leertrajecten?
- Hoe wordt gezorgd voor praktische ondersteuning: vervoer, laptop, schoolmateriaal,...

Concrete acties

- Een visietekst opstellen over leerrecht en deze verankeren in beleid en handelingsplannen.
- Onderwijstraject als vast onderdeel in elk handelingsplan opnemen, met doelen en opvolging, ook als alles goed loopt.
- Onderwijs als agendapunt opnemen tijdens teamvergaderingen/ werkgroepen, ook als alles goed loopt.
- Visiedagen over onderwijs organiseren binnen de organisatie.
- Studie- en huiswerkondersteuning organiseren (vrijwilligers, buddy's, stageprojecten).
- Praktische randvoorwaarden voorzien: rustige studieruimte, studiebegeleiding, computers/laptops, maaltijden tijdens examens, vervoer naar school.
- Aanklampend werken: jongeren actief motiveren, tussentijdse check-ins, interesse tonen, mee zoeken naar passende leertrajecten.
- Regie bij de jongere versterken: visie rond participatie uitwerken, participatiegesprekken voeren, talenten en wensen in kaart brengen
- Structureel tevredenheid en beleving over hun schoolloopbaan bevragen bij jongeren.
- Rol van context in kaart brengen

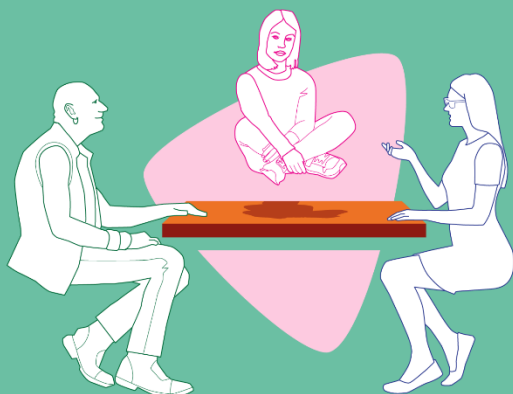
SAMENWERKING MET ONDERWIJS

Reflectievragen

- Welke scholen zijn voor onze jongeren cruciale partners? Hebben we met hen al een duurzame relatie?
- Hoe ziet de communicatieflow tussen schoolorganisatie-CLB er vandaag uit? Welke afspraken moeten we (ook op casusniveau) vastleggen om een goede samenwerking te garanderen?
- Wat heeft deze school nodig om onze jongeren beter te begrijpen of te ondersteunen?
- Hoe zorgen we dat we niet alleen spreken mét de school, maar ook mét de jongere tijdens overleg?
- Hebben we een procedure, plan van aanpak of visie als een jongere tijdens het schooljaar moet veranderen van school, geschorst wordt of weigert om naar school te gaan?

Concrete acties

- Inventaris opmaken van scholen waar men mee samenwerkt
- Visiedagen over samenwerking met onderwijs organiseren
- Sensibilisering van scholen, bijvoorbeeld door jaarlijks structureel kennismakingsmoment te organiseren met scholen waar veel jongeren schoollopen.
- Scholen uitnodigen voor inblikmomenten (“dag in de leefgroep”, info-event).
- Duidelijke samenwerkingsafspraken maken met de scholen (vb. communicatie, ondercontacten, aanwezig zijn op klassenraden/overlegmomenten...) en met het CLB (aanspreekpersonen, attestering,...)
- Onderwijsambassadeur (bruggenbouwer tussen jeugdhulp en onderwijs) installeren en kenbaar maken als vast aanspreekpunt voor scholen.
- Tijdig en proactief signaleren wanneer trajecten vastlopen
- Zorgen voor warme overdracht bij schoolverandering
- Visie en plan van aanpak ontwikkelen bij schorsing of schoolweigering

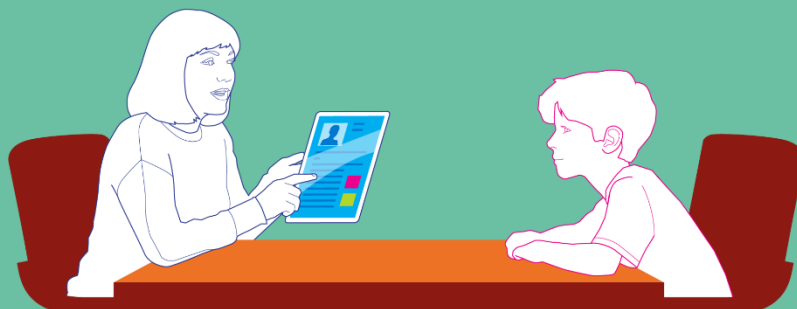
IMPLEMENTATIE BIJ BEGELEIDERS

Reflectievragen

- Wat hebben onze begeleiders nodig om het leerrecht van jongeren beter te ondersteunen?
- Wat maakt het voor begeleiders moeilijk om het leerrecht mee onder de aandacht te houden?
- Hoe krijgen we leerrecht geïntegreerd in elke begeleiding, ook bij crisissen of complexe situaties?
- Waar botsen begeleiders op in de samenwerking met scholen of CLB?
- Wat kunnen wij als organisatie doen om verwachtingen hoog te houden zonder te overvragen?
- Hoe zorgen we dat begeleiders consequent dezelfde boodschap geven aan jongeren (zonder hen te onderschatten)?

Concrete acties

- Begeleiders sensibiliseren over hun impact op leertrajecten (verwachtingen, motivatie, taalgebruik,...)
- Zorgen voor gedragenheid onder begeleiders over leerbeleid binnen organisatie
- Interne vorming aanbieden volgens de noden van de begeleiders bv. over onderwijsstructuur, CLB,...
- Huiswerk- en studieondersteuning organiseren (met vrijwilligers, studenten, buddy's).
- Tools aanbieden (checklists, stappenplannen, infofiches over onderwijs).
- Klankbord voorzien voor begeleiders en hen ondersteunen in casussen die vastlopen: meedenken, verwijzen, dialoog faciliteren.

UITWISSELING

Reflectievragen

INTERN

- Welke signalen horen we van onze jongeren die we moeten meenemen naar de organisatie?
- Welke informatie missen onze begeleiders of partners vandaag?
- Welke casussen kunnen we bespreken om samen inzicht te vergroten?

EXTERN

- Wat werkt goed in andere voorzieningen waar wij van kunnen leren?
- Welke casussen kunnen we bespreken om samen inzicht te vergroten?
- Hoe kunnen we de expertise en ervaring van bijvoorbeeld onderwijsambassadeurs zichtbaarder inzetten?

Concrete acties

INTERN

- De thematiek regelmatig op de agenda zetten van de organisatie.
- Interne opleiding of mini-vormingen organiseren over onderwijsgerelateerde thema's
- Best practices delen (interventies, modellen, trajectvoorbeelden)

EXTERN

- Regelmatig interviews organiseren tussen onderwijsambassadeurs (intern en over organisaties heen).
- Best practices delen (interventies, modellen, trajectvoorbeelden).
- Kennis delen over beleid, ondersteuningsmogelijkheden en wetenschappelijke inzichten.
- Deelname aan lerende netwerken, regionale overlegplatformen of netwerkmomenten.
- Signalen uit het werkveld verzamelen en doorgeven aan beleidsmakers (top-down / bottom-up).

STAP 4: ONTDEK MEER

WEGWIJS IN ONDERWIJS

Algemene info over onderwijs

- <https://onderwijs.vlaanderen.be>
- [Informatiepunt voor Ouders en Leerlingen in het Basisonderwijs | Vlaanderen.be](#)
- [Informatiepunt voor Ouders en Leerlingen in het Secundair Onderwijs | Vlaanderen.be](#)
- [Onderwijs | Kinderrechtencommissariaat](#)
- [Tot welke leeftijd is er leerplicht? | jeugdrecht.be](#)

Hulp bij studiekeuze

- <https://www.onderwijskiezer.be/v2/index.php>
- [De I-Prefertest](#)

Beroepsgeheim binnen het onderwijs

- [Ambts- en beroepsgeheim in onderwijs](#)
- [Wat is beroepsgeheim? | WAT WAT](#)

Buitengewoon onderwijs

- <https://www.vlaanderen.be/buitengewoon-basisonderwijs>
- [Info over het GC-verslag, het IAC-verslag en OV4 verslag](#)

Leersteun in gewoon onderwijs

- [Grote lijnen leersteundecreet](#)
- [Concrete info leersteuncentrum \(Wie? Hoe? Wat?\)](#)
- [Info over het GC-verslag, het IAC-verslag en OV4 verslag](#)

Gelijke onderwijskansen

- <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/gelijke-onderwijskansen/lokale-overlegplatforms>
- <https://lokaaloverlegplatform.be/>

Inclusief onderwijs

- [Evolutie naar scholen voor iedereen in 2040 - voor directies en personeel | Vlaanderen.be](#)
- [Inclusie in het onderwijs | Opgroeien](#)

Duaal leren

- <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/leer-op-school-en-op-de-werkvloer>
- https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/sec_duaal_leren_info.php
- [Home | Duaal Leren](#)

OKAN onderwijs

- [Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers | Vlaanderen.be](#)
 - [Tips en tools bij het lesgeven aan anderstalige nieuwkomers – Centrum voor Taal en Onderwijs](#)
 - [Voortraject hoger onderwijs voor anderstalige nieuwkomers](#)
-

Hulp bij studiekeuze

- <https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/index.php>
- [De I-Prefertest](#)

Schooluitval

- [Samen tegen schooluitval | Vlaams Ministerie van Onderwijs](#)
- [Schooluitval: definitie, risicofactoren en schoolweigering | Vlaanderen.be](#)
- [SamenTegenUitval](#) (Toolbox met interessante materialen rond het thema)

Straffen en uitsluiten in basis- en secundair onderwijs

- <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/wat-mag-en-moet-op-school/afspraken-op-school/straffen-en-uitsluiting-in-basis-en-secundair-onderwijs>
- <https://www.kinderrechten.be/vraag-en-antwoord/welke-straffen-mag-een-school-geven>
- <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418> (Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs - schending van de leefregels onder punt 6)

Klachten

- Algemeen: [Kinderrechtencommissariaat](#)
 - Inschrijvingen op school: [Commissie leerlingenrechten](#) en [Lokale overlegplatforms](#)
-

ABC VAN HET CLB

Algemene info over CLB

- <https://www.vrijclb.be/> (vrije net)
- [CLB van het GO!](#) (Gemeenschapsonderwijs)
- [OVSG | Stedelijk en gemeentelijk onderwijs](#) (centra van het Onderwijssecretariaat van de Steden en gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap of OVSG)
- [POV - Provinciaal Onderwijs Vlaanderen](#) (Provinciaal Onderwijs of POV)

Op zoek naar CLB van specifieke school

- https://www.onderwijskiezer.be/v2/clb/clb_zoek.php

Beroepsgeheim binnen een CLB

- [De hulpverlener en de school in gesprek: beroepsgeheim en ambtsgeheim](#)
- [Het gedeeld beroepsgeheim in de integrale jeugdhulp](#)
- [Integrale jeugdhulp en het CLB - voor onderwijspersoneel](#)

Vragen stellen voor ouders, jongeren en begeleiders

- [CLB chat](#)
-

BRUG TUSSEN JEUGDHULP EN ONDERWIJS

Samenwerking onderwijs en welzijn algemeen

- [Samenwerking onderwijs en welzijn | Opgroeien](#)
 - [Onderwijskansen versterken | Opgroeien](#)
-

-
- [Onderwijs en welzijn hebben elkaar nodig | Opgroeien](#)
 - [Getuigenis: Onderwijs en welzijn verbinden in positiviteit | Opgroeien](#)
-

Beroepsgeheim integrale jeugdhulp versus onderwijs

- [Personeelsleden in het onderwijs hebben geen beroepsgeheim | Rechtspositie - Jeugdhulp](#)
 - [Beroepsgeheim en hulpverlening – Instituut voor Sociaal Recht](#)
 - [de hulpverlener en de school in gesprek beroepsgeheim en ambtsgeheim](#)
 - [Het gedeeld beroepsgeheim in de integrale jeugdhulp](#)
-

Spijbelen en schooluitval

- [Leerplicht, spijbelen en hulpverlening. Deel 1: jongere, ouders en school. | jeugdrecht.be](#)
 - [Leerplicht, spijbelen en hulpverlening. Deel 2: CLB, gemandateerde voorziening, parket en politie. | jeugdrecht.be](#)
 - [Tot welke leeftijd is er leerplicht? | jeugdrecht.be](#)
 - [Samen tegen schooluitval | Vlaams Ministerie van Onderwijs](#)
 - [Tienerouders en school: gelijke onderwijskansen voor iedereen](#)
-

Onderwijsambassadeur

- [Onderwijsambassadeurs in de jeugdhulp | Opgroeien](#)
 - [Toolbox | Opgroeien](#)
-

Gemeenschapsinstellingen

- [Onderwijs in een publieke jeugdinstantie | Jeugdhulp](#)
 - [Onderwijsaanbod | Jeugdhulp](#)
-

Pleegzorg

- [Studiekeuze en schoolkeuze voor pleegkinderen](#)
-

Onderwijsinternaten en welzijnsvoorzieningen

- [Internaat of welzijnsvoorziening](#)
 - [Informatie over het decreet onderwijsinternaten](#)
-

Onderzoek

- [Hoe werken onderwijs en jeugdhulp goed samen | Opgroeien](#)
 - [Samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening bij complexe begeleidingstrajecten | KdG Hogeschool](#)
 - [Wijzingsgewonesjongerensinseensongewonessituatie.pdf](#)
 - [Jaarverslag Commissie van Toezicht voor Jeugdinstanties 2024 - Recht op onderwijs uitgelicht | Kinderrechtencommissariaat](#)
 - [Onderwijs en levenslang leren – HIVA](#)
 - [Evelien Storme, Onderwijsassistent Mechelen: een praktijkmodel, HIVA, KU Leuven \(onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving\), 2023](#)
-